

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Mohelnice

Mohelnice je městečko na úpatí Hrubého Jeseníku, čítající do roku 1945 4 500 převážně německy hovořících obyvatel, zatímco okolní vesnice byly převážně české. Mohelnice se stala v roce 1938 součástí Říšské župy Sudety. Místní průmyslový podnik převzala po první světové válce firma Siemens a začala zde vyrábět elektromotory. Pracovní úřad v Šumperku, pod nějž spadala také Mohelnice, evidoval v září 1944 přibližně 7 500 nuceně nasazených civilistů. Jako první sem byli na práce deportováni polští váleční zajatci, kteří byli na jaře 1940 zbaveni statusu válečných zajatců, prohlášeni za civilisty a většina nasazena v zemědělství. Menší komando 13 francouzských zajatců pracovalo také v místní továrně na škrob Gessner, Pohl & Co. Nejvíc nuceně nasazených v Mohelnici využívala firma Siemens.

Vztah s nuceně nasazeným nebo zajatcem byl trestán jako „rozvrat branné moci“. Němcům hrozilo vězení, Polákům koncentrační tábor či smrt. Byl to nejčastější trestný čin, který německé úřady řešily. Tragický konec měl například milostný poměr Němky a Poláka v Mohelnici. Margaretha Hniopek se narodila roku 1922 v Laurahütte v Horním Slezsku. Vyrůstala v Lukavici nedaleko Mohelnice, kam odešla roku 1940 pracovat jako služebná. Polský zajatec Adam Relicz byl téhož roku nasazen na statek rodiny Kukulovy. 18. května 1941 byl prozrazen jejich milostný vztah.

Ernst Kukula se narodil roku 1934 v Mohelnici. V rozhovoru vzpomíná na Adama Relicze, který na jejich statku žil a pracoval. Po válce byli Kukulovi odsunuti do Německa. Ernst a jeho žena Rosemarie žijí v Meitingenu u Augsburgu a jsou aktivní v organizaci odsunutých Němců Ackermann-Gemeinde.

„Stalo se, že náš čeledín musel na vojenskou službu. Čeledína jsme pak už neměli. A tak jsme dostali zahraničního dělníka. Přišel takový mladý muž, bylo to z kraje války, byl to menší, trochu hubený bystrý mladý muž. Jmenoval se Adam. Měl zájem o dívky, mladý muž, který se neuměl držet zpátky. A moje matka ho důrazně prosila a říkala: „Je přece válka, musíme koukat, abychom válkou prošli a přežili. A přece víš, jak je nebezpečné to, co by udělaly německé úřady. Drž se přeci zpět a zůstaň doma.“ Ale nebylo to nic platné.

Byli jsme v sobotu odpoledne u mých prarodičů ve vesnici Líšnice. Často jsme jezdili ven kočárem. A jak jsme se pak vraceli zpět a přes předměstí, které se jmenovalo Dolní Krčmy, dorazili jsme k prvním domům, přišli nějací lidé k rodičům a začali šeptat. Nepochytil jsem, co se stalo, a zeptal se: „Co se děje?“ Moji rodiče byli v šoku, tak to muselo být něco strašného. Hnali jednu dívku městem - museli jí nacytat s Adamem. Když jsme přišli domů, byl samozřejmě pryč. Dívku vedli městem, měla tabulku a

ostříhané vlasy. Měla tabulku na prsou a na ní ponižující věc – něco jako „svině“ nebo tak něco. Člověka to šokovalo, ale nechápali jsme celou brutalitu Třetí říše, nacionální socialismus. Člověk viděl jen Němce, ne nacionální socialismus. Říkali jsme si, že to nemůže být tak zlé, a moje matka ve své naivitě vypátrala, že je tento Adam v Šumperku ve vězení gestapa. Tak mu zabalila nějaké potraviny a poslala je do Šumperku. Teprve dnes si umím představit, že se z toho radovali dozorcí.

Tato příhoda se stala - to muselo být v březnu následujícího roku, to bylo 41 nebo 42 - Adam Relicz byl pověšen v Třebovské ulici a polští nucení pracovníci tomu museli přihlížet. Vždycky jsem si lámal hlavu, proč jsem si toho nevšimnul, rodiče mi to neřekli, oni to taky nevěděli, protože soudní procesy byly vždycky tajné.“

Interview s Ernst Kukula ze dne 10. března 2015
© Institut Tereziánské iniciativy.

Náměty k další práci:

Vztah Margarethy a Adama obyvatele Mohelnice rozlítel, Margarethu veřejně zostudili, Adam byl veřejně oběšen. Zkuste se zamyslet a formulovat, co obyvatelé Mohelnice rozlítlo a proč?

Co ovlivňovalo jejich postoje ke vztahům Němců s jinými národnostmi? Myslíte si, že po válce se tyto postoje mohly změnit?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....